

Aurreko zenbakiaz bi ohar

JAKIN aldizkariaren zuzendaritzako lagunoi!

Zuen aldizkariaren bigarren alea, bigarren aldiko bigarrena, irakurri berri dudalarik, laburrik eta luze gabe neure eritzi pare bat azaldu gura nizueke, ale horretan agerturiko zenbait aburu ezin onhar baitezaket.

1. — Europako nazio ukatuen arazoaz ikuspegi orokor bat emateko Sergio Salvi-ren datuak erabili dituzue, eta datu horik berriztatzeke abagadunerik ukan ez duzelako atxaki egin arren, ez dut uste zuzen datekeenik, ez eta artez, ez Galizia, ez Korsika gu-tiengotzat judikatzearren, portugesa lehena eta italiarra hurrengoa, alegia.

Lehena ez da portugaldar ez historiaz, ez kulturaz, ez **Autokontzientzi**az, eta azken bostehun urte honetan galiziarren hizkuntzak jasan duen barnebilakaeragatik, az-

keneko ehunetan aintzineraturiko tradizioagatik batez ere, gaur egun ez hizkuntzaz ere, nahiz eta portugesa eta galiziera, agi denez, hizkuntza baten forma ezberdinak besterik ez direla erran daitekeen. Korsikaz denez bezainbatean, arrazoia berbera da, arazoa bera bezala. Korsikarrak ez dira italiarrak nahi ez dutelako, gu euskaldunok espainiar edo kontxintxinar izan nahi ez garen bezala. Bestalde, korsikera, zentzu hertsian hizkuntza erromaniko beregaintzat ezin jo baldin badaiteke italieran finkatu eta oinharrituta egoteagatik, galizieraren kasuan legez, pairatu duen bilakae-rarengatik eta dauzkan elementu sardiniar guztiengatik, bere tradizio berezia daukan mintzairatzat bidezko da agerrereztea.

2. — Ikutu nahi nukeen bigarren pundua, Ibon Sarasolak emandako uste bat da, hots, «**Euskal Hiztegi Modernoa**-n hitzen orde, eta

hitzak balira bezala, sintagma osoak ematen zaizkigu, hau da, hitzaren parafraasiak, eta hori arriskutsua iruditzen zait. Beste hitz batzuetaz, kaltegarria irauditzen zait euskararen aurrerabiderako (epe luzerako lan batetan pentsatuz batez ere) **Hiztegi Moderno**-k (eta oro har gure hizkuntzak) agertzen duen joera sintetikoa, gainerako kultur hizkuntzen analitikoaren ondoan» (120. or.).

Eta ez dut aburu hori onhartzten euskara bera hala delako, joera hori arriskutsua dela esaten bada, euskara bera arriskutsua dela esan gura duelako. Ez nintzateke hemen luzatu nahi, batetik JAKIN linguistikaldizkari bat ez baita, eta bestetik horretaz luzeago beste toki batetan idazteko naizelako. Halaz ere hau esan behar dut:

— Euskara hizkuntza aglutinatzailea dela gehien bat, eta hizkuntza hauen ezaugarririk bereziarena, Skalička-ren arauera, hau dela, erro bati beste elementu guztiak eransten zaizkiola.

— Gezurrezkoa dela Ibonen arraznamendua, hots, «eskilamihia» sortzea, sintagma bat lexikaltzea dela, hitz berri hau ez baita sintagma batetatik sortu, «mihi» berbari egindako determinazio edo mugaketa batetatik baizik.

— **Berez** «eskilamihia»k «eskila»k eta «mihi»k ez dutela elkarren artean zerikusirik, —agerian dago noski semantikoki eta formaz senitartekoak direla—, berariaz euskararen hiru unitate lexikal absolutuki beregain direla. Alemanez «ibilgailu» «Fahrzeug» esaten da: «fahren+Zeug. Ezin daiteke ordea esan elementu horien suma denik,

unitate berria besteen batuketa inondikan ere ez baita.

— Ematen den argudio «estilistikoa» ez dela justua, zeren «mihi» «eskilamihia»ren ordez erabil ahal badezaket, aldez aurretik «eskilamihia» badagoelako baita bakarrik. Modu berean «zezenplaza» eta «plazagizon» ez dira ezelan ere elementu osatzaileen batuketa. Eta ezin daiteke argudia «gizon» unitateari zentzu hori ere eman diezaioketela, zeren horretarako lehenabizirik «plazagizon» unitatea sortu behar baitugu, Ibonen arauera arriskugarri izan daitekeena hain zuzen ere, eta egin nahi ez zena. Alde honetan euskararen antzeko den suomierak ere bide berbera erabiltzen du, eta orobat, lehenago aipatu bezala alemanak, diren diferentziak gainditurik:

pääkaupunki: pää+kaupunki,
Hauptstadt: Haupt+Stadt,
hiriburu: hiri+buru.

Berez tankeraren problema esaldi eta idazle bakoitzaren kontua da, honelako esaldirik ez idazteko molde asko baitago:

«Santurtziko plazagizonak beheko plazara plazaratzen dira».

— Honegatik hain zuzen, hitz moldatuen arazoan ahalik eta batuen idaztearen aldekoa naiz, hizkuntzak daukan bide ikaragarri aberats hau guztiz mozten delako ostera. Eman dezagun:

kulturbide, herrikoetxe, aita-ponteko, kontzientzialdaketa, mezaliburu, kanpoministro, irakaskuntzaministergo, naturzientzia, hizkuntzalaritzairakaslego.

Andolin Eguzkitza